

سازمان گرایے

(لوگانیر:اسیونیسیم)

نوشتہ: دکتر فریدون کامران

بہمن برنا

۱۳۹۹

سرشناسه	:	کامران، فریدون، ۱۳۳۱-
عنوان و نام پدیدآور	:	سازمان گرایی: ارگانیزاسیونسم نوشته فریدون کامران.
وضعیت ویراست	:	[ویراست ۲]
مشخصات نشر	:	تهران: انتشارات بهمن یرو ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۲۵۶ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س. ۶-
شابک	:	۶-۱۷-۶۶۵۳-۶۲۲-۹۷۸-۵۲۰۰۰۰ ریل.
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	ویراست قبلی کتاب حاضر با عنوان اصالت سازمان (ارگانیزاسیونسم) توسط انتشارات جامعه‌شناسان در سال ۱۳۹۷ منتشر شده است.
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۲۵۴.
عنوان دیگر	:	ارگانیزاسیونسم.
عنوان دیگر	:	اصالت سازمان (ارگانیزاسیونسم).
موضوع	:	جامعه‌شناسی سازمانی.
موضوع	:	Organizational Sociology
موضوع	:	نظریه سیستم‌های اجتماعی.
موضوع	:	System Theory-- Social & specia
موضوع	:	نظریه اجتماع
موضوع	:	Social systems
رده‌بندی کنگره	:	۳۰۷۸۶
رده‌بندی دیویی	:	۳۰۲/۳۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۹۱۳۶۲۲

بهمن برنا (نشر تخصصی علوم اجتماعی)

سازمان گرایی (ارگانیزاسیونسم)

نویسنده: دکتر فریدون کامران

چاپ و صحافی: مؤسسه حیلری

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۹

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۶-۱۷-۶۶۵۳-۶۲۲-۹۷۸

تلفن انتشارات: ۸۸۰۸۹۴۱-۸۸۰۸۹۲۶

www.bahmanborna.ir

bahmanborna@yahoo.com

قیمت: ۵۲۰۰۰ تومان

این اثر مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران می‌باشد. تصویربرداری و تکثیر از تمام یا بخشی از اثر به هر شکل و بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۰	پیش‌گفتار.....
۱۴	مقدمه.....
	فصل اول: تعریف سامانه (مفهوم نظری سامانه)
۲۸	تعریف سامانه (سیستم).....
۲۸	۱- تعریف کلی و کلیاتی.....
۲۹	۲- تعریف جزئی و عینی.....
۳۰	- شروط وجودی سامانه‌ها.....
۳۰	- شرط اول: وجود ارتباط بین اجزا.....
۳۲	- اصول حاکم بر روابط درونی سامانه‌ها.....
۳۲	الف- اصل اول: قانونمندی.....
۴۲	ب- اصل دوم: هماهنگی.....
۴۴	۱- هماهنگی فرهنگی.....
۴۵	۲- هماهنگی اقتصادی.....
۴۶	۳- هماهنگی اجتماعی.....
۵۱	۴- هماهنگی قانونی.....

- ۵- هماهنگی اداری ۵۲
- ج- اصل سوم: اصل منطق و عقلانیت ۵۴
- شرط دوم: همبستگی و به هم پیوستگی اجزاء ۵۹
- شرط سوم: وابستگی اجزاء به هم ۶۶

فصل دوم: انواع سامانه‌ها

- الف- انواع سامانه‌ها با توجه به ارتباطات بیرونی‌شان ۷۰
- ۱- سامانه‌های بسته ۷۱
- ۲- سامانه‌های باز ۷۳
- ۳- سامانه‌های سردانه باقی‌والتر بوکلی ۷۸
- سامانه‌های متعادل نسبتاً بسته و نگانتروپیک ۷۸
- سامانه‌های باز پیچید و سردانه باقی ۸۰
- ب- تقسیم سامانه‌ها بر پایه ساختار درونی ۸۲
- ج: تقسیم سامانه‌ها بر پایه کارکردشان ۸۷
- د: تقسیم سامانه‌ها بر پایه چگونگی شکل‌گیری‌شان ۹۰

فصل سوم: نسیت در سلامت ساختاری یا بیماری در نظام

سامانه‌ها

- ۱- تغییرات نامتناسب در رشد یا افول اجزا و عناصر سامانه ۹۷
- ۲- سرایت و انتقال بیماری ۱۰۲
- ۳- قطع یا نارسایی ارتباطات ساختاری ۱۰۵
- ۴- ناهماهنگی در کارکردهای زیر سامانه‌ها یا عناصر آنها ۱۰۸

۵- بی‌فایده‌گی و رکود ناشی از تغییر شرایط حاکم ۱۱۳

۶- اختلال در قوانین حاکم بر سامانه‌ها ۱۱۷

۷- بیماری‌های ناشناخته دوره‌ای به‌ویژه در سامانه‌های ۱۲۰

فصل چهارم: قوانین حاکم بر نظام سامانه‌ها

۱- قانون میل به نیستی (فناپذیری) ۱۲۶

۲- قانون تعادل‌زایی (مقاومت در مقابل نیستی) ۱۴۲

۳- شاخص‌های تعادل ۱۴۹

۳- قانون تغییر آثیری و تکامل‌گرایی (انثروپی) ۱۶۶

۴- تناسب انثروپی با ساختارهای حاکم در سامانه‌ها ۱۶۹

۵- نظر بعضی از جامعه‌شناسان در خصوص تحول‌گرایی جامعه ۱۷۳

۱- کارل مارکس (۱۸۱۸-۱۸۸۳) ۱۷۴

۲- ابن خلدون (۱۴۰۶-۱۳۳۲) ۱۷۵

۳- آگوست کنت (۱۸۵۷-۱۷۹۸) ۱۷۵

۴- فردیناند تونیس (۱۹۳۶-۱۸۵۵) ۱۷۷

۵- هربرت اسپنسر (۱۹۰۳-۱۸۲۰) ۱۷۷

۶- دور کیم (۱۹۱۷-۱۸۵۸) ۱۷۹

الف- مرحله چادرنشینی بدوی ۱۸۰

ب- قبیله ۱۸۰

ج- جامعه چند قطاعی ساده ۱۸۱

د- جوامع چند قطاعی ترکیبی ۱۸۱

- هـ- جوامع چند قطاعی ترکیبی مضاعف ۱۸۱
- ظرفیت تغییر جوامع ۱۸۲
- ۴- قانون انتروپی منفی ۱۸۶
- ۵- قانون خودکنترلی ۱۹۳
- سازوکارهای خودکنترلی در سامانه‌های اجتماعی ۱۹۶
- نهادها یا سازمان‌هایی که متولی سازوکار خودکنترلی در ۱۹۷
- اصل لازم برای حاکمیت سامانه خودکنترلی در ۲۰۴
- ۱- اصل اول: استقلال قوا ۲۰۵
- ۲- اصل دوم: اصل آزادی بیان ۲۰۶
- ۳- اصل سوم: آزادی طبقات و حذف سانسور ۲۰۸
- ۴- اصل چهارم: اصل ندادن رزاق ناهمگرا ۲۰۹
- ۵- اصل پنجم: اصل جدایی سازه از سیاست ۲۰۹
- ۶- اصل ششم: انحصاری نبودن رسانه‌های جمعی ۲۱۱
- فصل پنجم: رابطه سامانه اجتماعی با کنش‌های فردی**
- تأثیر سامانه‌ها بر کنش‌ها و رفتار انسان ۲۱۶
- ۱- مفهوم کنش ۲۱۶
- ۲- زیرسامانه‌های عمومی کنش ۲۱۹
- ۳- ارتباطات سایبرنتیک بین زیرسیستم‌ها ۲۲۲
- ۴- سامانه‌های اجتماعی عامل جبر کنش‌های فردی ۲۲۹
- ابزارهای مبادله در زیرسامانه‌های اجتماعی ۲۴۰

نتیجه ۲۴۵

منابع ۲۵۴

الف: منابع فارسی ۲۵۴

ب: منابع لاتین ۲۵۵

www.ketab.ir

پیش‌نوشتار

اگر فرهنگستان باشد که واژگان علمی و اجتماعی جدید را ابداع و جایگزین واژه‌های بیگانه سازد، زبان سیر قهقرایبی طی خواهد کرد یا حداقل از قافله علم سبک خواهد ماند. به‌کارگیری واژگان مناسب در یک نوشتار علمی به‌ویژه واژه‌های کلیدی می‌تواند یکی از دغدغه‌های نویسنده باشد. چراکه او می‌خواهد انتقال مطالبش به خواننده به همان گونه‌ای باشد که خود می‌اندیشد. به همین دلیل است که گاهی نویسندگان ترجیح می‌دهند از واژه‌های فرنگی که در ذهنیت خودشان جا افتاده و مصطلح شده‌اند، استفاده کنند. سیستم یکی از واژگان کلیدی این نوشتار است. که متأسفانه مدتی به‌دنبال معادل مناسبی برای آن بودیم. نخست واژه نظام‌واره را برگزیدیم، اما این واژه اگرچه به زبان ما نزدیک‌تر است، باز بیگانه می‌نمود. پس از واژه

سامانه استفاده شد، که گاهی به معنای سیستم از آن استفاده شده است. البته در این نوشتار ادعا نداریم که صرفاً از واژگان فارسی استفاده شده است. فکر می‌کنم در این دیار به‌جز فردوسی کسی نمی‌تواند چنین ادعایی داشته باشد، اما ترجیح دادیم حداقل واژه کلیدی را پارسی بنویسیم.

اگرچه چرخه کتاب به عنوان یک سامانه به هم پیوسته بسته شده است، اما احساس می‌کنم مطالب زیادی را ناگفته گذاشته‌ام. یک نویسنده هیچ وقت نمی‌تواند بر مطلب‌اش نقطه پایان بگذارد. چراکه هیچ‌کس نمی‌تواند حد را در حد کمال مطلوب بیابد. که این نشانه‌ای از کوته‌بینی یا بی‌پرده‌بگویم بخردی است. فکر می‌کنم نویسنده در لحظه احتضار و مرگ (اگر نرسد) اندیشیدن داشته باشد) خود را ناتمام‌تر احساس کند، و بیشتر حرمت انجام کارهای ناتمام را داشته باشد.

کتاب سازمان‌گرایی را نیز که نظریه جدیدی در جامعه‌شناسی مطرح می‌کند، نباید پایان یافته تصور کرد. اگر بخواهیم روی تک تک انواع سامانه‌ها بحث، و آنها را دقیقاً از دیدگاه اورگانیزاسیونسم تحلیل کنیم، و با فصول جدیدی چون رابطه توسعه و اورگانیزاسیونسم را در آن بگشاییم، به ناگفته‌های زیادی دست خواهیم یافت. اما بهتر است خوانندگان محترم رخصت بیشتری به من دهند، تا در فرصتی مناسب

و بعد از اینکه مورد انتقاد و یا التفات صاحب‌نظران قرار گرفتیم، به نگارش مکمل آن پردازیم. که البته اگر عمری باقی نباشد، آنرا به آیندگانی خواهم سپرد که به این مقوله اندیشه خواهند کرد.

قبلاً جامعه‌شناسان زیادی روی مقوله سامانه بحث کرده، و جامعه‌شناسی سامانه‌ای را مورد مطالعه و کنکاش قرار داده‌اند. اما آنچه که در این کتاب جدید است.

۱- استناد به عنوان ابزاری قدرتمند برای حرکت، دگرگونی و تحولات مدفعند جامعه است. به عبارت دیگر شناخت سامانه‌ای (سامانیک) جامعه ابزار قدرتمندی است که اگر انسان به ساختاردهی دقیق آن طبقه‌بندی‌های که در این کتاب برشمردیم، دست یابد. قادر به توسعه، تحول و دگرگونی‌های عظیمی در جامعه خواهد بود.

۲- پیوند سیستماتیک و ارتباطات بین همه سامانه‌ها به همدیگر اعم از اجتماعی، اقتصادی، فیزیکی، کانی، نباتی، سماوی، هسته‌ای و به‌طور کلی طبیعی و مصنوعی و حقیقی و مجازی و... است، که بین همه آنها می‌تواند برقرار باشد.

در نگارش این کتاب کوشیده‌ایم از گزافه‌گویی و شرح و وصف زیاد مطالب در حد امکان اجتناب شود. البته این وسواس در اختصارگویی گاهی باعث سنگینی مطالب شده است و امیدوارم این

سنگینی موجب گثر فهمی نشود.

ناگفته نماند که این کتاب قبلاً تحت عنوان اصالت سازمان در اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۷ توسط انتشارات جامعه‌شناسان منتشر شده است، در بهار سال ۱۳۹۸ نیز چاپ دوم آن روانه بازار شد، که پس از اتمام نسخ چاپ اخیر ترجیح دادیم که به جای انتشار چاپ سوم، ویرایش جدیدی از آن تقدیم خوانندگان عزیز شود. نام کتاب نیز از اصالت سازمان به سازمان‌گرایی تغییر کرد. زیرا با تبادل نظر با پاره‌ای از خوانندگان فریخته به این نتیجه رسیدیم که سازمان‌گرایی یک دیدگاه بیشتر مدیریتی را می‌کند، تا یک نظریه اقتصادی- اجتماعی. انتشار کتاب اخیر اهم به انتشارات بهمن برنا که انتشاراتی به نام، صالح و فعال در زمینه علم، ادبی است سپردیم که در این جا لازم می‌دانم از جناب آقای دکتر شاپوری مدیر محترم این انتشاراتی تشکر و قدردانی کنم.

از تمام خوانندگان محترم التماس دارم از نقد و نظرات خودشان مرا بی‌نصیب نگذارند. آدرس اینترنتی نگارنده: webmail@ostadyarpub.ir است.

دکتر فریدون کامران

• پاییز ۱۳۹۸